

Nursultan po treh letih ponovno Astana

Z jezikoslovnega vidika imajo zemljepisna imena različne vloge. Hrvaški akademik Šimunović (2009) loči med nominativno (poimenovalno), identifikacijsko, diferencijsko (razločevalno, razlikovalno), konotativno (označevalno), socialno, emotivno (čustveno), deskriptivno (opisno), ideološko in drugimi.

Nekatere od teh vlog so neposredno povezane tudi s spreminjanjem zemljepisnih imen. Ideološka je pri tem med najpomembnejšimi. To nam je dobro poznano tudi iz domačih logov. Po končani drugi svetovni vojni in revoluciji je komunistična oblast v Sloveniji spremenila številna imena naselij. Nekatera so izgubila le svojo »svetost« (na primer naselje Sveti Andrej je bilo leta 1955 preimenovano v Andrej nad Zmincem), druga so bila popolnoma spremenjena (na primer naselje Sveta Barbara je bilo leta 1955 preimenovano v Vinski Vrh pri Šmarju, Sv. Lucija ob Soči pa je bila preimenovana v Most na Soči) (Gabrovec in Urbanc 2005).

Pri nas so bila številnih preimenovanj deležna tudi ulična imena. Geršič in Kladnik (2016) ugotavljata, da je bilo v Ljubljani preimenovanih 288 ulic (nekatero večkrat, ena izmed njih celo 6-krat), od tega je bilo 45 % preimenovanj ideološko motiviranih. Do prve ideološke spremembe je prišlo že leta 1876, ko so tedanjo Nemško ulico preimenovali v Križevniško, kot se imenuje še zdaj. Čeprav gre navzven le za kozmetični imenski popravek poimenovanja po Nemškem viteškem

redu v poimenovanje po njihovi sopomenki križevniški red, je bil iz imena vseeno odstranjen za Slovence moteč nemški pridih. Leta 1918 je bil na primer Cesarja Jožefa trg preimenovan v Trg kralja Petra I., a je bilo preimenovanje že naslednje leto preklicano. Podobna preimenovanja so se dogajala tudi v naslednjih desetletjih.

Preimenovanje ulic kot posledica politične spremembe oblasti je bilo prvič opaženo v času francoske buržoazne revolucije (Azaryahu 1997). Osrednji trg v Parizu, ki ga je načrtoval Ange-Jacques Gabriell in so ga zgradili 1755, je bil v času nastanka po tedanjemu kralju Ludviku XV. poimenovan Place Louis XV. Revolucija leta 1793 je kralja stala prestola, spremenjeno pa je bilo tudi ime trga, ki so ga preimenovali v Place de la Révolution. Leta 1795 je nova vlada trg preimenovala v Place de la Concorde. Po padcu Napoleona leta 1814 je bil trg ponovno poimenovan po Ludviku XV., leta 1826 pa so ga poimenovali po njegovem nasledniku Ludviku XVI. Po Julijski revoluciji leta 1930 je ponovno prišlo v veljavo ime Place de la Concorde, ki je še vedno aktualno (Hillairet 2017). Francoska revolucija je tako postala zgled za preimenovanje ulic, kar je postalo skupna značilnost velikih sprememb v političnih režimih in s tem na nek način »revolucionarni obred« (Azaryahu 1997), s katerim se na svojstven način izrazi zmago slavje novega režima nad poraženci (Azaryahu 1996).

Zanimivemu ideološkemu oziroma političnemu vpletanju v spreminjanje

zemljepisnih imen smo v zadnjem času priča tudi v primeru kazahstanske prestolnice. Kazahstan je etnično pestra država v osrednji Aziji, ki s svojim skrajnim zahodnim delom sega tudi na ozemlje Evrope. Samostojnost in neodvisnost je razglasila leta 1991, ob razpadu Sovjetske zveze.

Ime države je sestavljeno iz starodavne turške besede qaz v pomenu 'potepanje', kar zrcali nomadsko kulturo Kazakov, perzijska pripona ostan pa pomeni 'dežela' ali 'kraj'. Tako lahko ime Kazahstan dobesedno prevedemo kot Dežela potepuhov ali Dežela nomadov (Kladnik in Perko 2013; Online etymology dictionary 2022).

Med letoma 1929 in 1997 je bila kazahstanska prestolnica mesto Alma-Ata oziroma Almaty (Encyclope-

dia Britannica 2022). 10. decembra 1997 pa je novo glavno mesto postalo Mesto Akmola, ki se je kmalu zatem preimenovalo v Astano. Razlogov za premestitev prestolnice je bilo več. Mesto Almaty se je soočalo z veliko prenaseljenostjo (še vedno je po številu prebivalcev največje mesto v državi), lega na skrajnem jugu države je onemogočala njegovo širitev in sodoben urbani razvoj, prometni zastoji so postali stalnica, okoljske razmere so se zelo poslabšale. Astana pa je imela obsežno urbano območje, ima odlično geostrateško lego, saj je locirana v središču Evrazije in tudi znotraj Kazahstana bolj središčno kot Almaty. Tod se križajo poti iz Sibirije v osrednjo Azijo in iz Kitajske v Evropo. Blizu Astane je več pomembnih gospodarskih središč, mesto je imelo tudi dober demografski potencial,

razvito prometno infrastrukturo in ugodno okolje (Capital of Kaszakhstan 2022). Novo glavno mesto pa je bila tudi zamisel tedanjega predsednika, ki je Kazahstan želel prikazati kot sodobno državo.

Mesto Astana se je prvotno imenovalo Akmola. Ustanovljeno je bilo leta 1830 kot kozaška utrdba. Teorij o nastanku imena je več. Po eni od njih naj bi mesto dobilo ime po apnenčastem griču bele barve. Bizantinski zgodovinar Prokopij trdi, da so Huni visok hrib oziroma trdnjavo na njem imenovali Mole. Ime bi lahko pomenilo tudi 'belo sveto mesto' ali 'belo obilje'. Poimenovanje naj bi izhajalo iz obilice mesa in mlečnih izdelkov (kumisa, ajrana, kurta, šubata in drugih), ki so bili tu na voljo zaradi pomembnega trgovskega centra in živalskega sejma (From Bozok to a ... 2022).

Slika 1: Trdnjava Akmolinsk je označena tudi na zemljevidu Azija v Atlantu, najstarejšem atlasu sveta v slovenskem jeziku, ki ga je priredil Matej Cigale. Zemljevid Azija je izšel leta 1871.

Utrdba pa ni bila ustanovljena na dotlej še nenaseljenem območju. Že v srednjem veku je bila na območju sedanje prestolnice postavljena vojaška utrdba. To, nekdanje stepno območje, je namreč prečkala Velika svilna pot. Ta utrdba se je imenovala Bozok. Ime izhaja iz turške besede boz v pomenu 'nedotaknjena zemlja', 'deviška prst' oziroma 'pernata trava' (From Bozok to ... 2022).

Leta 1832 je naselje Akmola dobilo mestne pravice in bilo preimenovalo v Akmolinsk (Pospelov 1993). V takšni imenski obliki (Trdnjava Akmolinsk) najdemo ime zapisano tudi v Cigletovem Atlantu, prvem atlasu sveta v slovenskem jeziku (slika 1).

Slika 2: Spreminjanje imena kazahstanske prestolnice skozi zgodovino.

Leta 1954 je območje severnega Kazahstana postalo del tako imenovane Kampanje o neobdelani zemlji. S to akcijo je takratni predsednik Sovjetske zveze Nikita Hruščov to pokrajino želel spremeniti v drugo najpomembnejše območje za pridelavo žita v državi. Oblikovali so okraj Celinniy, ki je združeval 5 regij severne kazaške oblasti, njegovo glavno mesto pa je postal Akmolinsk. 14. marca 1961 je Hruščov predlagal, da se ime Akmolinsk spremeni, saj bi novo ime moralo odlikovati novo vlogo regionalne prestolnice. 20. marca istega leta je Vrhovni sovjet Kazaške socialistične republike Akmolinsk preimenoval v **Celinograd**. Ime izhaja iz ruske besede *целина* oziroma romanizirano celina, ki označuje nerazvita, redko poseljena, visokorodovitna zemljišča, pogosto prekrita s černo zjomo (MacWilliam 1994; Brummel in Olenyuk 2018; Great Soviet Encyclopedia 2022).

Po razpadu sovjetske zveze je bil Celinograd ponovno preimenoval v **Akmolo** (From Bozorok to ... 2022).

10. decembra 1997 je bila Akmolá določena za novo glavno mesto Kazahstana, 6. maja 1998 pa je bila preimenovana v **Astano**. Ime v kazaščini pomeni 'glavno mesto' (The history of ... 2013).

Ko je leta 2019 dolgoletni državni voditelj Nursultan Nazarbajev sestopil z

oblasti, je novi predsednik Kasim-Žomart Tokajev predlagal, da se glavno mesto v čast prvemu predsedniku države preimenuje v **Nursultan**. Preimenovanje je bilo izvedeno 23. marca 2019 in Astana je postala Nursultan (Kazahstan prestolnico ... 2019).

Kljub Tokajevi napovedi, da bo mneneje Nazarbajeva imelo poseben, lahko bi rekli prednostni pomen pri razvoju in strateških odločitvah države, njuno zavezništvo ni dolgo trajalo. Novi predsednik se je začel postopoma oddaljevati od svojega predhodnika, sprožil vrsto demokratičnih reform in določil nekatere nove politične standarde. Njegov politični in ideološki odmik od predhodnika lahko razumemo tudi v kontekstu ponovnega

preimenovanja prestolnice. Leta 2022 se je namreč Nursultan znova preimenoval v **Astano** (Nursultan tudi uradno ... 2022).

Zdajšnja kazahstanska prestolnica je bila torej (če zanemarimo srednjeveško utrdbno Bozok) že šestkrat preimenovana. Opazimo lahko, da so bile različne funkcije zemljepisnih imen, kot jih omenja Šimunovič (2009), povod za različna preimenovanja, zadnja pa lahko brez slehernega dvoma uvrstimo v kategorijo ideološko-političnih preimenovanj.

Matjaž Geršič,

doktor geografskih znanosti,

znanstveni sodelavec ZRC SAZU,

Geografski inštitut Antona Melika

Slika 3: Središče Astane s stolpom Baiterek, simbolom neodvisnosti Kazakov (vir: UDMURD, ADOBE STOCK).

Viri in literatura

1. Azaryahu, M. 1996: The power of comemorative street names. *Environment and Planning D: Society and Space* 14-3.
2. Azaryahu, M. 1997: German reunification and the politics of street names: the case of East Berlin. *Political Geography* 16-6.
3. Brummel, P., Oleynik, M. 2018: Kazakhstan. Chalfont Saint Peter.
4. Capital of Kaszakhstan, 2022. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20210415101634/https://samarkandtours.com/kazakhstan/nursultan/> (3. 10. 2022).
5. Encyclopedia Britannica 2022. Medmrežje: <https://www.britannica.com/place/Almaty-Kazakhstan> (3. 10. 2022).
6. From Bozok to a Modern Capital: the Long Journey Astana has Made Thus Far. Medmrežje: <https://e-history.kz/en/news/show/7144/> (3. 10. 2022).
7. Gabrovec, M., Urbanc, M. 2005: Krajevna imena: poligon za dokazovanje moči in odraz lokalne identitete. *Geografski vestnik* 77-2.
8. Geršič, M., Kladnik, D. 2016: Street-name changes in Ljubljana. Place-name changes: proceedings of the Symposium in Rome, 17-18 November 2014. Hamburg.
9. Great Soviet Encyclopedia 2022. Medmrežje: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/bse/148515/%D0%A6%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0> (3. 10. 2022).
10. Hillairet, J. 2017: *Connaissance du Vieux Paris*. Paris.
11. Kazakhstan prestolnico Astano preimenoval v Nursultan 2019. Medmrežje: <https://www.rtv slo.si/svet/azija-z-oceanijo/kazahstan-prestolnico-astano-preimenoval-v-nursultan/483186> (3. 10. 2022).
12. Kladnik, D., Perko, D. 2013: Slovenska imena držav. Ljubljana.
13. MacWilliam, I. 1994: In Virgin Lands, a Dream Ends. *The Moscow Times*. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20150114232557/http://www.themoscowtimes.com/sitemap/free/1994/4/article/in-virgin-lands-a-dream-ends/213516.html> (3. 10. 2022)
14. Nursultan tudi uradno znova Astana, predsednik omejen na le en mandat, 2022. Medmrežje: <https://www.rtv slo.si/svet/azija-z-oceanijo/nursultan-tudi-uradno-znova-astana-predsednik-omejen-na-le-en-mandat/640761> (3. 10. 2022).
15. Online etymology dictionary 2022. Medmrežje: https://www.etymonline.com/word/Cossack?ref=etymonline_crossreference (3. 10. 2022).
16. Place de la Concorde 2022. Medmrežje: https://en.wikipedia.org/wiki/Place_de_la_Concorde (3. 10. 2022).
17. Pospelov, E. M. 1993: Imena gorodov: včera i segodnja. (1917–1992). 'Toponimičeskij slovar'. Moskva.
18. Šimunović, P. 2009: Uvod v hrvatsko imenoslovje. Zagreb.
19. The history of Astana 2013. Medmrežje: <https://web.archive.org/web/20141007033517/http://astana.gov.kz/en/modules/material/42> (3. 10. 2022).

Preteklost in prihodnost - 16. bienalni simpozij in monografija GIS v Sloveniji

27. 9. 2022, Atrij ZRC SAZU (Ljubljana)

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU je v sodelovanju z Oddelkom za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Fakulteto za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani, Zvezo geografov Slovenije in Zvezo geodetov Slovenije konec septembra v Atriju ZRC SAZU organiziral 16. bienalni simpozij Geografski informacijski sistemi v Sloveniji. Letošnji simpozij je bil tudi jubilejni, saj je od organizacije prvega minilo 30 let, zato so na srečanju poseben poudarek namenili tudi obletnici simpozija. Program dogodka je bil podaljšan za eno sekcijo predstavitev referatov, skupno je prispevke predstavilo 12 avtorjev. Na dogodku se je srečalo približno 70 raziskovalcev, strokovnjakov, pedagogov, uporabnikov in proizvajalcev geografskih informacijskih sistemov iz cele Slovenije. Predstavili so najnovije stanje na tem področju, se ozrli v prihodnost razvoja geografskih informacijskih sistemov, izmenjali izkušnje ter vzpostavili nove in utrdili že utečene strokovne vezi. Obletnico simpozija pa so zaznamovali s podelitvijo nagrad Zlati kompas za uspešno 30-letno delo na področju GIS-ov. Prejela sta jo dr. Marko Krevs in dr. Drago Perko. Oba nagrajenca sta edina, ki sta soorganizirala vse dosedanje simpozije od prvega leta 1991, dr. Perko pa je tudi ustanovitelj zbirke GIS v Sloveniji, v kateri je doslej v 16 monografijah izšlo že 425 poglavij, ki so jih pripravili strokovnjaki najrazličnejših področij. Simpozij so sklenili z druženjem ob torti in šampanjcu.

Po tradiciji je ob simpoziju izšla tudi monografija z naslovom *Preteklost in prihodnost*. V njej je na 349 straneh zbranih 27 prispevkov. Njihovi avtorji prihajajo z različnih strokovnih področij, kot so geografija, geomorfologija, geologija, naravne nesreče, ekologija, geodezija, promet, telekomunikacijska infrastruktura, kulturna dediščina, daljinsko zaznavanje in druga. Prav tako so si med seboj različni prispevki, ki jih, z izjemo prvega, lahko razdelimo na več vsebinskih sklopov. Devet jih je usmerjenih v fizičnogeografske vsebine, pomemben sklop predstavljajo vsebine na temo mobilnosti, ostali prispevki pa so z zelo različnih vsebinskih področij.

Prvi prispevek v zbirki analizira vse dosedanje monografije. Avtorji ugotavljajo, da je bilo v vseh knjigah, razen v drugi, več znanstvenih kot preglednih prispevkov, razmerje med teoretičnimi in aplikativnimi prispevki pa se je med posameznimi knjigami bolj izrazito spreminjalo. Glede na vsebinska področja v zadnjih letih narašča število prispevkov na temo prostorskih in prostorsko-časovnih analiz, modeliranja in simulacij, prostorskih podatkov in geoinformacijskih projektov, manj pa je vsebin s področij aplikacije GIS-ov, lokacijskih storitev, daljinskega zaznavanja, naravnih virov in vplivov na okolje. Tematik izobraževanja ter GIS-ov v e-upravljanju in e-poslovanju pa v zadnjem obdobju sploh ni več.